

**LJUBOMIR ANTIĆ, NAŠE ISELJENIŠTVO
U JUŽNOJ AMERICI I STVARANJE
JUGOSLAVENSKE DRŽAVE 1918,
ZAGREB, ŠKOLSKA KNJIGA, 1987, 221 STR.**

A n d r e j V o v k o

Avtor, ki je znanstveni sodelavec Centra za istraživanje migracija i narodnosti v Zagrebu, je priznan strokovnjak za hrvaško in drugo južnoslovansko izseljensko zgodovino. Njegova knjiga o delovanju hrvaških in drugih južnoslovanskih izseljencev pred in med prvo svetovno vojno v Južni Ameriki ter o njihovem odnosu do nastajanja jugoslovanske države pomeni sintezo njegovih dolgoletnih raziskav. Delo je nastalo na podlagi sicer maloštevilne literature in publiciranih virov, izseljenskih časopisov Domovina, Jugoslavenska domovina, Pokret, Jugoslavija i Jugoslavenska država, Jadran, Jugoslavensko oslobodenje in Jugoslavija ter arhivov izseljenskih organizacij. Najpomembnejše podatke je avtor dobil v arhivu Jugoslavenske narodne obrane, ki ga skoraj popolnega hranijo v omenjenem Centru ter v arhivu Jugoslavenskog odbora, ki ga hrani Zgodovinski arhiv JAZU v Zagrebu. Uporabil je tudi podatke, ki so mu jih dali izseljenci in bivši konzularno-diplomatski predstavniki Jugoslavije v Južni Ameriki.

Knjiga je sestavljena iz sedmih poglavij, od katerih je prvo namenjeno predvsem zgodovini hrvaških izseljencev v Južni Ameriki, zlasti v krajih Punta Arenas, Antofagasta in Santiago v Čilu, Oruro, Potosi in Uyuni v Braziliji, Lima, Calao in Cerro de Pasco v Peruju in Buenos Aires v Argentini. Glavnina knjige je nato, kot rečeno, posvečena odnosu jugoslovanskih izseljencev v Južni Ameriki do nastajanja jugoslovanske države. Posebno pozornost posveti avtor razmeram ob začetku vojne, delitvi izseljencev na »avstrijake« in »jugoslovanske«, na začetke gibanja za podporo Srbiji in Črni gori ter na ustanovitev politične in ekonomske organizacije Jugoslavenske narodne obrane. Avtor potem predstavlja zapletene odnose v »trikotniku« omenjene organizacije, Jugoslavenske ujedinjene omladine

ter Jugoslavenskog odbora. V okviru delovanja Jugoslavenske ujedinjene omladine posebej predstavi delovanje Slovenca Vladislava Fabjančiča (1894-1950), ki je bil med drugim član Preporoda, prostovoljec v srbski vojski leta 1914 in član jugoslovanske mirovne delegacije v Ženevi in Parizu. Veliko pozornosti namenja organiziranosti Jugoslavenske narodne obrane, sporom med »aristokrati« in »demokrati«, vplivom prostozidarstva in ruske februarске revolucije, mednacionalnim odnosom med južnoslovanskimi izseljenci v Južni Ameriki, vojaški vlogi izseljencev-dobrovoljcev pri nastajanju jugoslovanske države in izseljenskim zasnovam bodoče jugoslovanske države.

Antićeva knjiga zasluži vso pozornost in priznanje zaradi jasnega in sistematičnega pristopa k obravnavi vprašanja, dobre metodološke zasnove raziskovanja in temeljite obdelave teme proučevanja. Kljub temu, da bi nekatere njegove trditve morali kritično dopolniti, zlasti tiste o pomanjkanju arhivskih podatkov za ugotavljanje števila izseljencev iz habsburške države pred prvo svetovno vojno, pa lahko ugotovimo, da je Antićeva knjiga pomembno pionirsko delo tako pri raziskovanju izseljenstva v celoti, kot še zlasti vprašanj odnosa izseljencev do nastajanja in ureditve jugoslovanske države.